

FRÄMJA TILLBÖRLIG AKTSAMHET I FRÅGA OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER INOM BASMETALLSEKTORN

EN VÄGLEDNING FÖR FACKFÖRENINGAR

SÉVERINE PICARD • PROGRESSIVE POLICIES

Medfinansieras av
Europeiska unionen

INLEDNING

IndustriALL Global och industriAll Europe har lanserat ett tvåårigt samarbetsprojekt för att ge sina dotterbolag möjlighet att använda tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter som ett verktyg för att försvara arbetstagarnas rättigheter. Projektets fokus är att utforma praktisk vägledning för fackliga företrädare på multinationella företag med hänsyn till de särskilda utmaningar som finns i leverantörskedjorna inom dessa sektorer. Detta är ett viktigt, men inte slutgiltigt steg för att lägga fram ett gemensamt strategiskt tillvägagångssätt för att främja arbetstagares rättigheter, internationell solidaritet och ansvarsfullt affärsbeteende, samt för att komma överens om vägen framåt för vårt gemensamma arbete vad gäller tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter.

Denna sektorsspecifika vägledning belyser de risker som arbetstagare inom basmetallindustrin står inför. Den är avsedd att användas tillsammans med en introduktionsguide, vilken ger praktiska rekommendationer för att förstå och implementera tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter. De förslag som läggs fram här, har noga diskuterats med medlemmar i IndustriALL Global Union och industriAll Europe, bland annat under en workshop som hölls i Prag 3–4 oktober 2024.

Denna vägledning fokuserar på strategier på företagsnivå. Policy-relaterad opinionsbildning är avgörande, särskilt för att regeringar ska ratificera internationella standarder och implementera arbetsrättigheter, men detta ligger utanför ramen för detta projekt.

SÉVERINE PICARD

Tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter syftar till att införliva respekt för mänskliga rättigheter genom hela affärens värdekedja. Denna process omfattar flera steg, från att formellt integrera ansvarsfullt affärsbeteende i företagets riskhanteringssystem till att rapportera hur riskerna har hanterats.

VEM ÄR DEN HÄR VÄGLEDNINGEN TILL FÖR?

Denna vägledning avsedd för fackföreningar på företagsnivå, och som arbetar på alla nivåer inom globala värdekedjor. Fackliga företrädare kan, beroende på hur stort inflytande de har – något som i stor utsträckning avgörs av styrkan i de rättsliga ramarna – använda olika former av påtryckningsmedel. Till exempel kan fackföreningar baserade på europeiska huvudkontor använda sin position till att påverka standarder över hela affärsverksamheten och se till att arbetstagare i andra regioner får en röst. Omvänt kan lokala fackföreningar som representerar arbetstagare inom leveranskedjan tillhandahålla huvudkontorets fackföreningar med information för att korrekt bedöma hur allvarliga och frekventa riskerna för arbetstagarnas rättigheter är.

Inom basmetallsektorn är råmaterialutvinning sårbar för grov exploatering av arbetstagare. Där problemen inte kan lösas lokalt, kan arbetstagare hos leverantörer på lägre nivå vända sig till fackföreningar inom de större kundföretagen för att försöka förbättra arbetsvillkoren. Basmetallsektorn är i sin tur en del av långa globala värdekedjor inom fordonsindustrin. Fackföreningar hos originaltillverkare eller Tier 1-leverantörer kan involveras för att främja bättre praxis på metallbearbetande företag.

Det övergripande målet är att samordna fackligt inflytande på flera nivåer för att förbättra standarderna inom ett multinationellt företags, och dess affärspartners, egen verksamhet och därigenom bidra till en mer rättvis global konkurrens och bromsa kapplöpningen mot botten.

1.

NUVARANDE PRAXIS AVSEENDE TILLBÖRLIG AKTSAMHET I FRÅGA OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

I många fall börjar fackföreningarna inte från noll. Flera stora multinationella företag inom basmetallsektorn har redan någon form av riskkartläggning på plats. Dessa processer kan ha utvecklats för att uppfylla nationella rättsliga skyldigheter eller som ett led för att stärka företagets anseende genom att följa icke-bindande internationella standarder, till exempel FN:s. Som en del av detta projekt har samarbetspartners till IndustriALL Global Union och industriAll Europe utvärderat kvaliteten på befintliga processer avseende tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter inom basmetallsektorn. Den övergripande slutsatsen blev att betydande luckor kvarstår, och att den fulla potentialen i tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter ännu inte utnyttjas.

De grundläggande bristerna inkluderar:

- **Öppenhet** – begränsad information om sysselsättningen inom den egna verksamheten, med få eller inga uppgifter avseende leverantörer och dessas arbetstagare.
- **Riskidentifiering** – generisk och otillräckligt detaljerad, vilket gör det svårt att bedöma allvarlighetsgraden och frekvensen vad gäller kränkningar av arbetstagarnas rättigheter. Uppgifter om länder, antal och typer av ärenden saknas ofta.
- **Handlingsplaner** – ofta vaga, branschledda och tas fram utan fackligt deltagande. De kan utgå från självbedömning, och fokuserar vanligtvis mer på företagets egen verksamhet än på leverantörerna.

För att kunna ta itu med dessa brister krävs det att fackföreningarna tar en aktiv roll i att övervaka sysselsättningen längs hela den globala värdekedjan, samt i att förhandla fram meningsfulla förbättringar. Till en början kan det krävas omfattande arbete bara för att få fram grundläggande uppgifter om var företaget verkar och hur många arbetstagare som berörs.

2.

DEN GLOBALA VÄRDEKEDJAN INOM BASMETALLSEKTORN

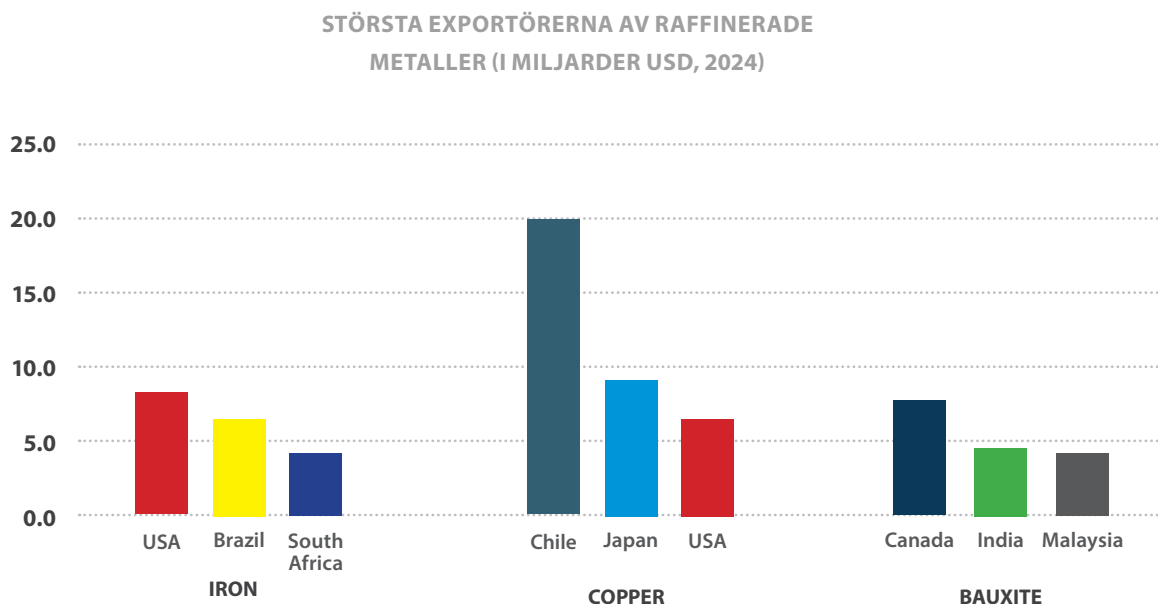
Termen basmetaller avser vanligtvis industriella, icke-järnhaltiga metaller som aluminium, koppar, bly, nickel, järn, tenn och zink. Dessa är, i motsats till ädelmetaller som guld och silver, rikligt förekommande och prisvärda.

Den globala värdekedjan för basmetaller sträcker sig över alla led: från råmaterialutvinning och bearbetning, till raffinering, tillverkning och slutanvändning, samt till relaterade tjänster som transport och handel i flera länder.

För denna vägledning kan huvudstegen i basmetallindustrins globala värdekedja sammanfattas enligt följande:

- **Utvinning: brytning av metallhaltiga malmer** (Tier 4-leverantörer eller högre). Utvinningen är ofta koncentrerad till resursrika länder som Australien och Brasilien för järnmalm, eller Chile och Peru för koppar.
- **Bearbetning: smältning och raffinering av malmer till rena metaller** (Tier 3-leverantörer). Detta steg utförs ofta i länder med billig och riklig el, även om råmalmen kommer från resursrika länder på andra kontinenter. Till exempel kontrollerar Kina en betydande del av världens kopparraffineringskapacitet, trots att landet inte är huvudkälla till själva råmalmen.
- **Tillverkning** (Tier 1- och 2-leverantörer): produktion av halvfabrikat (till exempel spolar, trådar, ark) som ingår i komplexa varor som till exempel fordonskomponenter. Enligt OECD: s statistik är Kina, Hongkong och Sydkorea bland de största exportörerna av bilkomponenter.
- **Slutanvändare** (till exempel tillverkare av originalutrustning inom fordonsindustrin).

Figur 1: Största exportörerna av raffinerade basmetaller 2024 (källa: egen bearbetning baserad på FN Comtrade)

3.

ÖVERSIKT AV ARBETSTAGARRELATERADE RISKER

Såsom beskrivs i introduktionsguiden är riskkartläggning en viktig aspekt när det gäller tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter. Detta steg kräver att företaget kartlägger sin affärsverksamhet för att kunna bedöma arten och omfattningen av riskerna avseende mänskliga rättigheter. Fackföreningarna bör granska denna kartläggning för att säkerställa att den är robust nog för att det ska gå att identifiera typ, frekvens, och allvarlighetsgrad hos de risker arbetstagarna står inför.

Över hela den globala värdekedjan för basmetaller är arbetsmiljö och arbetarskydd de mest betydande riskfaktorerna. Dessa risker är både omedelbara (på grund av hur den tunga industrin är beskaffad), och långsiktiga (på grund av kronisk exponering för farliga förhållanden). Ett allvarligt problem verkar vara underlåtenheten att implementera befintliga arbetsmiljöstandarder. De vanligaste riskerna inkluderar:

- **Utvinning:** fysiska skador, luftvägssjukdomar från damm och giftiga ämnen, tvångsarbete och exploaterande förhållanden, särskilt inom småskalig gruvdrift, kooperativ eller konfliktområden.
- **Bearbetning** IndustriALL Global Union rapporterar att stålsmältning är särskilt problematisk. De mest betydande farorna förvärras här, framför allt på grund av de stora fysiska och kemiska risker som uppstår vid den första högtemperaturbearbetningen av malmen. Raffineringen, genom vilken råmetallen därefter renas, är fortfarande förenad med stora risker. Där förskjuts riskerna till kemiska och allmänna fysiska problem.
- **Tillverkning av halvfabrikat:** Produktionen av halvfabrikat av basmetallprodukter medför andra sorters risker än vid gruvdrift eller smältning. Här utgörs riskerna av de industriella processerna och själva utrustningen snarare än av råmaterialutvinningen. Viktiga risker inkluderar fysiska och mekaniska faror från tunga maskiner, bullerinducerad hörselnedsättning, samt kemiska faror. Andningsrisker föreligger också, men är mindre vanligt förekommande än vid smältning.

FÖRORSAKANDE FAKTORER

Följande nyckelfaktorer måste betraktas som förorsakande när det gäller arbetsmiljöolyckor längs den globala värdekedjan:

- ▶ Brist på fackligt erkännande
- ▶ Användning av utsatta arbetstagare, till exempel migranter eller arbetstagare med otrygga anställningsformer Outsourcing of labour-intensive tasks
- ▶ Outsourcing av arbetsintensiva arbetsuppgifter

Sammanfattningsvis betalar arbetstagarna ett dubbelt pris när arbetsrelaterade påfrestningar kombineras med miljöskador i deras lokalsamhällen.

4.

VAR SKA MAN BÖRJA? FÖRSLAG TILL PRIORITERINGAR VID RISKKARTLÄGGNINGEN

Fackföreningar som står inför en fragmenterad global värdekedja och de risker som är förenade med denna, kan känna sig överväldigade och osäkra kring var riskbedömningen bör påbörjas. De kan också känna att företagets prioriteringar inte korrekt återspeglar hur allvarliga och frekventa kränkningarna av arbetstagarnas rättigheter är. Detta gäller inte minst om kontakter med lokala fackföreningar saknas, eller effektiva klagomålsförfaranden inte finns på plats

Fackföreningar inom basmetallsektorn kan fastställa vilka länder som bör prioriteras genom att undersöka var företag bedriver omfattande verksamhet i högriskmiljöer. De bör också beakta de politiska prioriteringar som fastställts av IndustriALL Global Union och industriAll Europe. Överlag är det avgörande att analysera klagomålsutvecklingen.

RIKTA IN SIG PÅ HÖGRISKLÄNDER

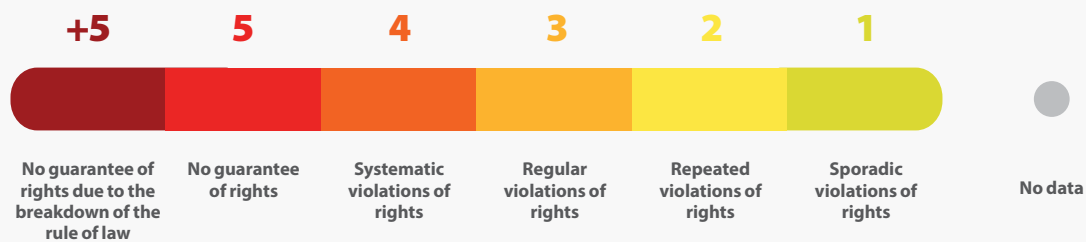
Den föreslagna fackliga värmekartan sammanställer data om exportvolymerna – vilka används som en grov indikator om antalet potentiellt berörda arbetstagare – och kombinerar dessa med varje lands poäng i Internationella fackliga samorganisationens (IFS) globala rättighetsindex. Detta visuella verktyg hjälper till att **identifiera länder som både är arbetsintensiva och där det föreligger hög risk för otillräckligt skydd av arbetstagarnas rättigheter**. Som utgångspunkt kan fackföreningar koncentrera sina undersökande insatser till dessa prioriterade länder för att styra vidare forskning och åtgärder.

Som en illustration kan följande karta (figur 2) ge vägledning för att prioritera fokusområden vid undersökning av leveranskedjan för bearbetat järn. Länderna är färgade enligt IFS riskpoäng: från grönt (sporadiska kränkningar av arbetstagarnas rättigheter), till rött (ingen garanti för rättigheter), och är överlagrade med handelsvolymerna för att visa potentiellt antal berörda arbetstagare. Handelsvolymerna representeras av cirklar: blått för låga (0–33 % av det totala handelsvärdet), orange för medelhöga (34–66 %), och rött för höga (67–100 %).

Länder som kombinerar en hög IFS-riskpoäng med höga eller medelhöga handelsvolymerna bör prioriteras för vidare utredning. Dessa omfattar: Kina, Indien, Thailand, Malaysia, Turkiet, Egypten, Saudiarabien och Zimbabwe.

Beroende på leverantörsnärvaro kan länder som kombinerar en medelhög IFS-riskpoäng med höga eller medelhöga handelsvolymerna också rankas högt på en facklig prioriteringslista. Dessa inkluderar: USA, Brasilien, Peru, Storbritannien och Rumänien.

Gröna länder representerar fall med låg riskexponering enligt IFS. Även om dessa kanske inte kräver omedelbar uppmärksamhet, kan fackföreningar ändå uppmärksammas på när arbetstagares klagomål inte kan lösas lokalt och eskalera dem till huvudkontoret.

IFS-indexet klassificerar länder utifrån hur väl de följer internationellt erkända kollektiva arbetsrättigheter, både i lag och i praktiken, särskilt rätten till föreningsfrihet, kollektivförhandlingar och strejk. Länderna klassificeras i kluster 1–5+. Ett högt rankat kluster innebär att landet inte garanterar kollektiva rättigheter.

Källa: www.ituc-csi.org

UTGÅ FRÅN INDUSTRIALL GLOBAL UNIONS FOKUSOMRÅDEN

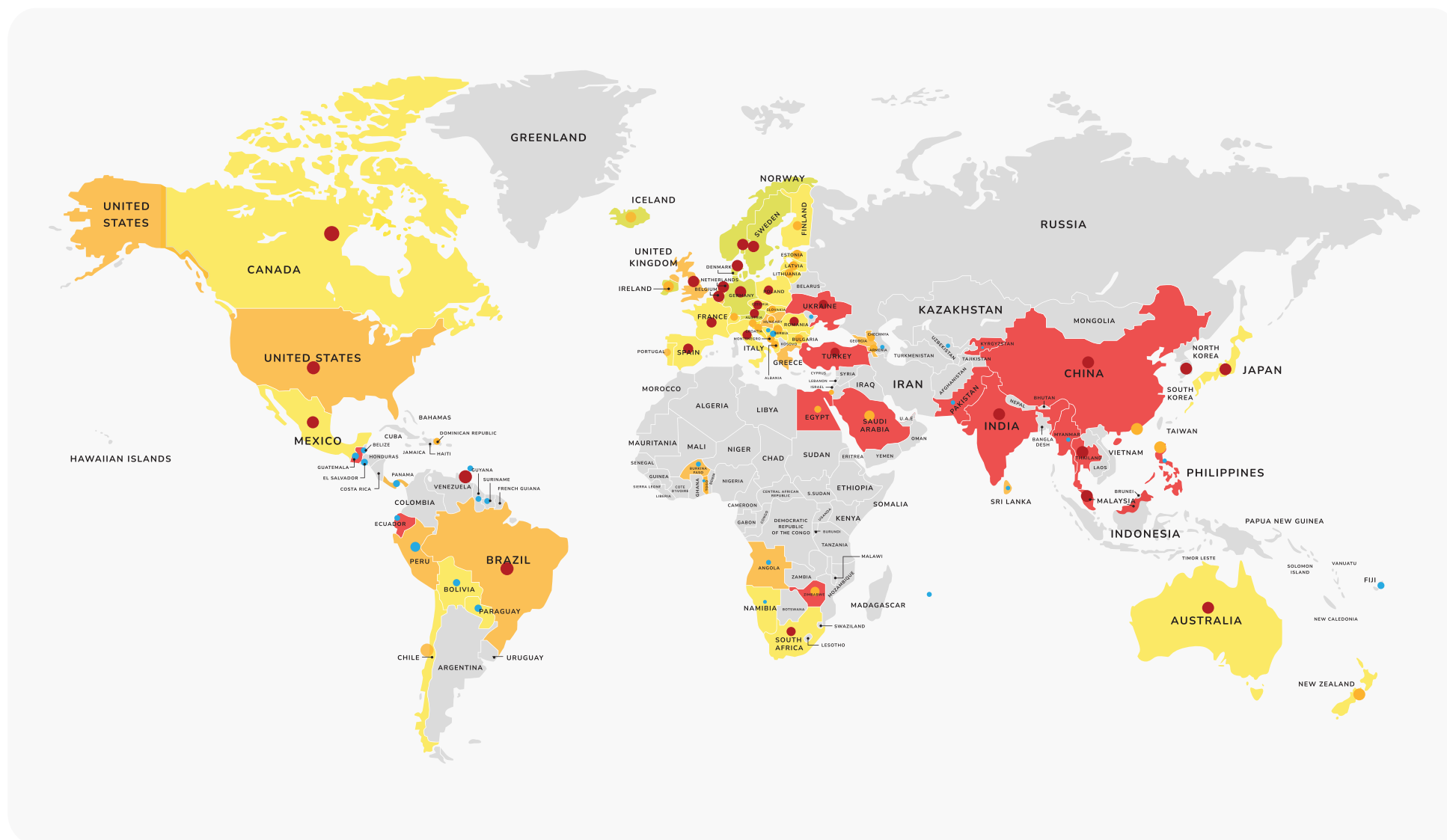
IndustriALL Global Union har fastställt följande länder som högprioriterade:

- **Brasilien (gruvdrift):** Brasilien är en viktig aktör inom den globala leveranskedjan för basmetaller, särskilt vad gäller järnmalm. Gruvsektorn är dock kopplad till allvarliga sociala och miljömässiga konsekvenser. Arbetsmiljöfrågorna är enorma, med serieolyckor som härrör från bristande efterlevnad av standarder, samt leverantörers bristande användning av personlig skyddsutrustning.
- **Indien (stål):** Indien är en prioritet, särskilt på grund av att man bygger stora stålverk för världsomspännande export. Fackföreningsledare rapporterar om högt produktionsstryck, allvarlig brist på kvalificerad personal, en ökning av otrygga arbetstagare, privatisering av stålföretag inom den offentliga sektorn, outsourcing av gruvor, gruvstängningar, samt allvarliga hälso- och säkerhetsproblem på arbetsplatsen.
- **Mexiko (all verksamhet):** Mexiko står högt upp på mållistan på grund av förekomsten av gula fackföreningar (företagsfack) och allvarlig antifacklig verksamhet. Här finns en bred basmetallverksamhet (stål, gruvdrift) (till exempel ArcelorMittal, Teksid) med dokumenterade konflikter.

ANALYSERA KLAGOMÅL

Att analysera arbetstagarnas klagomål är grundläggande. Fackföreningar kan övervaka klagomålsutvecklingen från år till år för att bedöma hur riskfyllda verksamheter förändras. Denna process hjälper till **att avgöra i vilken utsträckning en serie enskilda klagomål döljer ett systemiskt problem**. Nedan finns ytterligare information om hur man upprättar ett oberoende och effektivt klagomålsförfarande.

Figur 2: Bearbetat järn – en värmekarta över högriskländer

5.

HUR KAN MAN UTÖVA PÅTRYCKNING?

På grundval av de identifierade riskerna är företaget skyldigt att stoppa verksamhet som får negativa effekter vad gäller mänskliga rättigheter. Företaget bör också utveckla en plan för att förhindra eller åtminstone mildra potentiella framtida effekter. Fackföreningar bör sträva efter att förhandla fram flera av dessa åtgärder med ledningen för en skraddarsydd handlingsplan.

NR. 1 SE TILL ATT FACKFÖRENINGARNA HAR EN PLATS VID BORDET

För att garantera facklig representation längs hela värdekedjan krävs att företaget tydligt åtar sig att respektera fackliga rättigheter. Detta åtagande bör gå bortom de nationella rättsliga ramarna – som kan vara gravt otillräckliga – och garantera efterlevnad av grundläggande ILO-standarder både inom den egna verksamheten och längs hela leverantörskedjan.

En stor utmaning förblir dock avsaknaden av ett robust rättsligt skydd i många länder där verksamhet förekommer, i synnerhet utanför Europa. Huvudkontorsbaserade fackföreningar bör använda sitt inflytande för att säkra en plats vid bordet via globala nätverk, och därigenom säkerställa att även fackföreningar inom leverantörskedjan är representerade.

Det rekommenderas också att huvudkontorets fackföreningar, för att stödja detta arbete, utser en eller flera tjänstemän att ansvara för tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter.

Det globala ramavtalet om hållbar utveckling som undertecknats av IndustriALL Global Union och det belgiska multinationella företaget Umicore fastställer en rad sociala principer som gäller koncernen. Umicore förbinder sig också att leta affärspartners som förbinder sig till och efterlever ILO:s grundläggande arbetsstandarder.

En särskild gemensam kommitté ansvarar för att övervaka implementeringen av avtalet, och består av ledande befattningshavare och representanter från IndustriALL Global Union och det europeiska företagsrådet. Dessa arbetstagarrepresentanter kan varje år organisera en arbetsplatsinspektion för att kontrollera att avtalet efterlevs.

Ruta 1: Exempel på inkluderande övervakning

NR. 2 MÖJLIGGÖRA EFFEKTIVA KLAGOMÅLSFÖRFARANDEN

Väl fungerande klagomålsförfaranden kan avsevärt stärka skyddet för arbetstagare och främja upprätthållandet av anständiga arbetsförhållanden, både inom företagets egen verksamhet och längs hela leveranskedjan. Effektiva klagomålsförfaranden gör det möjligt att eskalera frågor till huvudkontoren på stora kundföretag, vilka i sin tur kan påverka aktörer längre nedi kedjan.

Systemet bör innefatta en hjälplinje och en strukturerad eskaleringsprocess, för att vid behov kunna underrätta det europeiska företagsrådet, aktuell federation, eller andra tillsynsorgan. Introduktionsguiden tillhandahåller byggstenar för ett globalt ramavtal eller samförståndsavtal för att fastställa en oberoende, samordnad process med fackligt deltagande på alla nivåer.

En fungerande klagomålsmekanism förutsätter att fackföreningarna på både lokal nivå och huvudkontorsnivå har en avgörande roll i den dagliga tillämpningen.

På lokal nivå är fackföreningar avgörande för inrapportering av klagomål till systemet, och för dokumentation kring hur systematiska risker utvecklas i olika delar av den globala värdekedjan. Ju längre ner i leveranskedjan man befinner sig, desto svårare kan det vara att identifiera ett kundföretag som har tillräckligt inflytande över den direkta arbetsgivaren. Nr. 4 nedan beskriver vikten av att mäta inflytande i en leveranskedja för att kunna avgöra vilken ingångspunkt som är mest effektiv för att lämna in klagomålet. Vid behov bör fackföreningar kontakta IndustriALL Global Union för stöd.

På huvudkontorsnivå bör fackföreningar använda sin position för att åstadkomma tillfredsställande lösningar av konflikter. Detta kräver att man, enligt beskrivningen i Nr. 1, upprätthåller stabil och välfungerande kontakt med lokala fackföreningar. Över tid bör fackföreningar också samla in och analysera klagomålsdata för att stödja sin egen riskidentifiering och mäta framsteg när det gäller arbetstagares rättigheter i både den egna verksamheten och längs leverantörskedjorna.

NR. 3 ETABLERA TILLBÖRLIG AKTSAMHET I FRÅGA OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I DEN EGNA VERKSAMHETEN

Arbetet med att hantera risker avseende arbetstagares rättigheter på multinationella företag inleds ofta med **fackliga arbetsplatsinspektioner**, vilka förutsätter en garanterad tillträdesrätt.

Vid dessa besök ges fackföreningar möjlighet att oberoende övervaka arbetsförhållandena, utvärdera efterlevnaden av gällande arbetsmiljöstandarder, och säkerställa att företagens rapportering korrekt återspeglar verkligheten.

Därefter bör utvecklingen följas upp med hjälp av **objektiva nyckeltal**, vilka kan skilja sig åt beroende på typen av risker som identifierats. Indikatorer kan till exempel omfatta:

- Antalet arbetsplatsolyckor
- Förekomsten av valda arbetstagarkommittéer, dessas sammansättning och antalet möten
- Kollektivavtalens omfattning

- Andelen direkta arbetstillfällen i förhållande till andelen indirekta arbetstillfällen
- Andelen tillsvidareanställningar i förhållande till andelen visstidsanställningar
- Uppgifter som samlats in från klagomålsförfaranden

Fackföreningar kan också **kontakta finansiella investerare** för att lyfta de finansiella, juridiska och anseendemässiga risker som de företag man investerar i löper vid bristande respekt för arbetstagarnas rättigheter. Genom att framföra bevis för arbetsplatsöverträdelser kan fackföreningar uppmana investerare att kräva större öppenhet, korrigeringsåtgärder från ledningen, och starkare policyer gällande tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter. I vissa fall kan fackföreningar skapa allianser med ansvariga investerare eller pensionsfonder för att föreslå aktieägarbeslut och göra respekt för arbetstagarnas rättigheter till ett villkor för fortsatta investeringar. Detta utgör ytterligare ett kraftfullt påtryckningsmedel i förhållande företagen och fungerar som ett komplement till direkta fackliga förhandlingar.

Ruta 3: Övervakning av arbetsmiljörelaterade dödsfall och olyckor på ArcelorMittal

IndustriALL Global Union och industriAll Europe har uttryckt oro över det fortsatta höga antalet dödsfall på arbetsplatser hos ArcelorMittal – över 300 dödsfall inrapporterades under perioden 2012–2023, och tusentals arbetstagare beräknas ha drabbats av olyckor och skador i företagets gruvor och stålverk

IndustriALL Global Union och industriAll Europe menar att ArcelorMittal inte investerat tillräckligt i säkerheten, misslyckats med att engagera fackföreningar i övervakningen, och inte upprätthållit enhetliga globala standarder, samtidigt som det gemensamma globala hälsa- och säkerhetsutskottet i stort sett förblivit passivt.

Källa: [ArcelorMittals fackliga globala aktionsdag: stoppa dödsfall på jobbet NU! | industriALL](#)
(länk på engelska)

NR. 4 HANTERING AV LEVERANTÖRER

UTVÄRDERING AV PÅTRYCKNINGSMÖJLIGHETER

Fackföreningarna måste identifiera var inom den globala värdekedjan de har störst möjlighet att påverka. Genom denna insikt kan de effektivt fokusera sina insatser till de områden där påtryckningarna kan ge mest meningsfull och varaktig förändring.

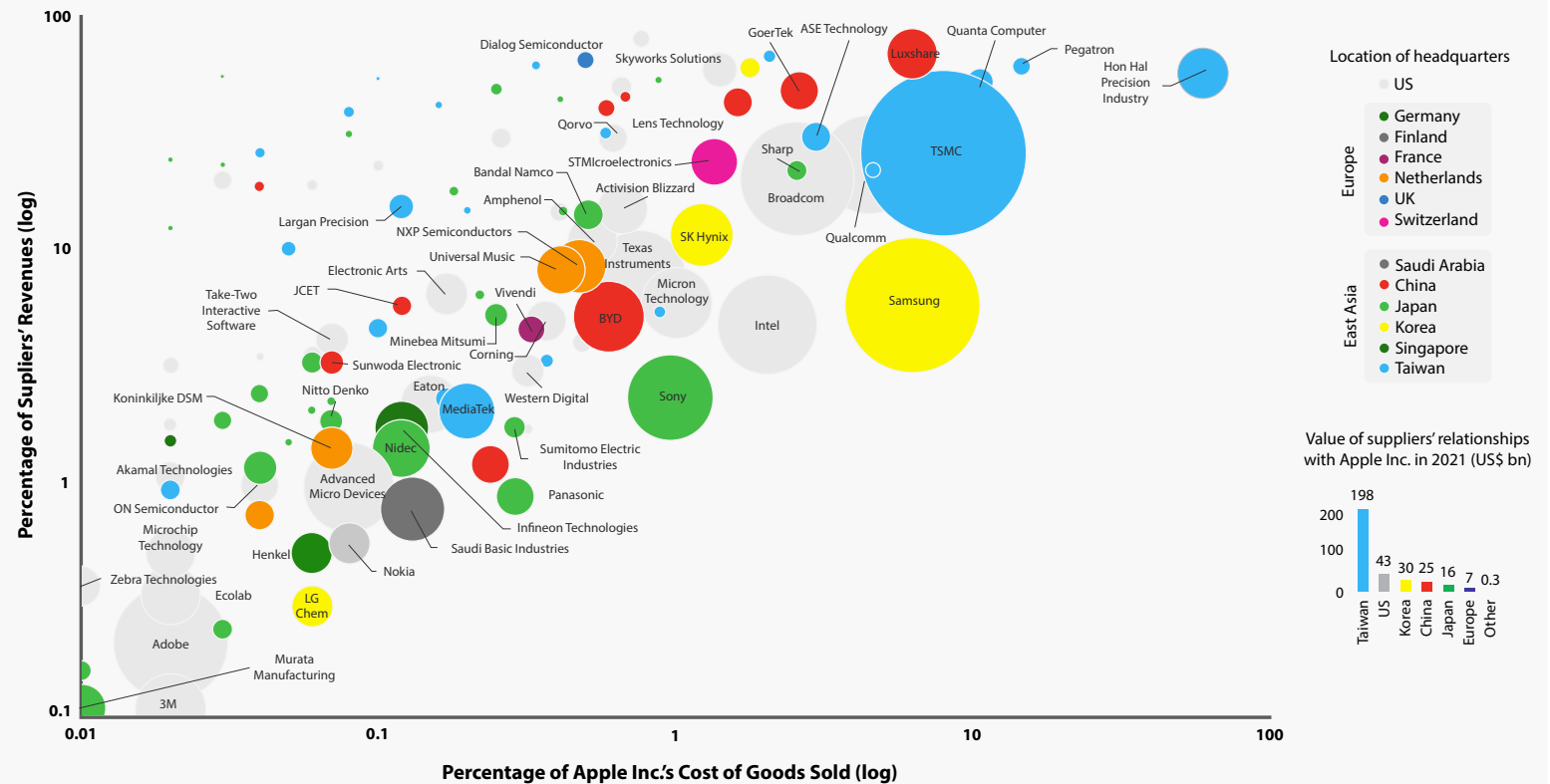
Nyckelfaktorerna inkluderar:

- **Beroende** – när det multinationella företaget är en oumbärlig kund till en viss leverantör, kan hotet om att avsluta ett avtal utgöra en kraftfull drivkraft för förändring.
- **Ägarskap** – press på stora företag få en kaskadeffekt och påverka beteendet även hos mindre leverantörer eller kooperativ.
- **Finanser** – identifiera vem som finansierar de involverade företagen. Fackligt samarbete med pensionsfonder kan, till exempel, bidra till att övervinna motstånd.

Ruta 3: Illustration över utvärdering av påtryckningsmöjligheter

Detta diagram illustrerar Apples förhandlingsstyrka över sina leverantörer. Den horisontella axeln visar hur mycket varje leverantör bidrar till Apples varukostnader (Apples beroende), medan den vertikala axeln visar hur mycket Apple bidrar till leverantörens intäkter (leverantörens beroende). Apple har störst förhandlingsutrymme gentemot leverantörer som ligger högt på den vertikala axeln och långt ut till vänster på den horisontella axeln.

APPLE INC'S SUPPLIER BARGAINING POWER

Källa: Friction Point Research – Analysing Geoeconomic Networks in a Multipolar World (Att analysera geoeconomiska nätverk i en multipolär värld), PowerPoint-presentation (2022)

FÖRHANDLA OM MILDRANDE ÅTGÄRDER

När påtryckningspunkterna har identifierats bör fackföreningar förhandla fram specifika åtgärder för att hantera kritiska frågor.

Ett första steg kan vara att **fokusera på leverantörernas uppförandekoder**, vilket ofta utgör det primära verktyg med vilket multinationella företag försöker säkerställa hållbarhet längs sina leverantörskedjor. Fackföreningar bör se till att standarder och förväntningar tydligt specificeras i dessa koder, bland annat avseende efterlevnad av fackliga rättigheter. Dock krävs korrekt övervakning och tillämpning för att dessa koder ska få effekt. Att helt enkelt be leverantörer att själva bedöma sin efterlevnad räcker inte. Meningsfull tillsyn kräver oberoende revisioner med fackligt deltagande.

När överträdelser upptäcks ska huvudentreprenören eller beställaren agera. Åtgärder kan omfatta allt från medvetandehöjande och korrigerande insatser till att pausa kontrakt – eller i de allvarligaste fallen, fullständig avyttring från en region eller ett land.

För det andra **bör de klagomålsförfaranden som nämnts tidigare också göras tillgängliga för arbetstagare i leveranskedjan**. Utan detta riskerar de framsteg som uppnås genom tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter inom företagets egen verksamhet, att driva de allvarligaste överträdelserna längre under ytan i leveranskedjan.

Slutligen kan ytterligare åtgärder genomföras beroende på sammanhang, till exempel:

- **Insourcing** – återföra delar av produktionen till den egna verksamheten när outsourcingmodeller medför ohanterliga risker för arbetstagarna.
- **Leverantörsväl** - tillämpa strikta kriterier vid val av affärspartners, bland annat en verifierad historik av rättvis anställningspraxis.

6. **CERTIFIERINGSSYSTEM**

Flerpartsinitiativ innebär samarbete mellan företag, civilsamhället, fackföreningar och ibland regeringsföreträdare, med målet att gemensamt hantera frågor kring ansvarsfullt företagande. Om dessa initiativ helt styrs av företagsledningen kan de ibland underminera den tillbörliga aktsamheten i fråga om mänskliga rättigheter, men när de är genuina kan de vara ett effektivt verktyg för att utöva påtryckningar. Företag som är medvetna om anseenderisker deltar ofta i sådana initiativ i utbyte mot en social ansvarsmärkning, och förbinder sig att upprätthålla sociala standarder i sina globala värdekedjor samt att redovisa efterlevnaden.

Inom basmetallsektorn sitter fackföreningar i styrelsen för **ResponsibleSteel**. ResponsibleSteel är ett globalt initiativ med flera intressenter som främjar hållbarhet och etiska metoder inom hela stålindustrin. Det tillhandahåller ett certifierings- och standardsystem som säkerställer att stålproducenter uppfyller ESG-kriterier avseende miljö, sociala förhållanden och styrning. Detta innefattar minskning av koldioxidutsläpp, effektiv resursanvändning, skydd av mänskliga rättigheter, säkerställande av säkra och rättvisa arbetsförhållanden, samt att agera ansvarsfullt gentemot lokalsamhällen. Under certifieringsbesök på plats ska revisorerna även rådgöra med lokala fackföreningar för att säkerställa att arbetstagarnas rätt till föreningsfrihet och kollektivavtal respekteras.

Huvudkontorsbaserade fackföreningar kan därmed uppmana sina företag att ansluta sig till initiativet, vilket skapar incitament för leverantörer högre upp i kedjan att mer noggrant undersöka arbetsförhållandena i sina leverantörskedjor.

